

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHÒNG, CHỐNG LÃNG PHÍ VÀ VẬN DỤNG Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

Phùng Thị Huế
Trường Cao đẳng Du lịch Hà Nội

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí nhấn mạnh mối quan hệ giữa tiết kiệm và phát triển, coi tiết kiệm là quốc sách, là chuẩn mực đạo đức và nguyên tắc quản lý của Đảng, Nhà nước. Người chỉ rõ lãng phí bắt nguồn từ chủ nghĩa cá nhân, sự yếu kém trong quản lý, bệnh hình thức, thiếu tinh thần trách nhiệm. Do đó, chống lãng phí phải toàn diện, gắn với đấu tranh chống tham ô, quan liêu, dựa vào giáo dục ý thức và cơ chế kiểm tra, giám sát chặt chẽ. Trong thực tiễn, Đảng và Nhà nước đã ban hành nhiều nghị quyết, luật pháp, chương trình nhằm cụ thể hóa tư tưởng đó, đạt kết quả nhất định nhưng vẫn còn hạn chế. Thời gian tới, cần giải pháp đồng bộ về thể chế, giáo dục, giám sát, cải cách hành chính và phát huy vai trò toàn dân để nâng cao hiệu quả phòng, chống lãng phí.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; lãng phí; phòng, chống lãng phí.

HO CHI MINH'S THOUGHT ON PREVENTING AND COMBATING WASTEFULNESS AND ITS APPLICATION IN VIETNAM TODAY

Phung Thi Hue
Hanoi College of Tourism

Abstract: Ho Chi Minh's thought on waste prevention and control emphasizes the relationship between savings and development, considering thrift as a national policy, moral standards and management principles of the Party and State. He pointed out that waste stems from individualism, weakness in management, formal disease, lack of sense of responsibility. Therefore, the fight against waste must be comprehensive, associated with the fight against embezzlement and bureaucracy, relying on awareness education and a strict inspection and supervision mechanism. In practice, the Party and the State have issued many resolutions, laws and programs to concretize that ideology, achieving certain results but still limitations. In the coming time, it is necessary to have synchronous solutions in terms of institutions, education, supervision, administrative reform and promote the role of the whole people to improve the effectiveness of waste prevention and control.

Keywords: Ho Chi Minh Thought; waste; Waste prevention and control.

Nhận bài: 20/07/2025

Phản biện: 20/08/2025

Duyệt đăng: 24/08/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Lãng phí là một trong những căn bệnh xã hội gây tổn hại nghiêm trọng đến sự phát triển của đất nước, làm suy giảm hiệu quả sử dụng nguồn lực, ảnh hưởng đến đời sống nhân dân và niềm tin của xã hội đối với bộ máy nhà nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh từ rất sớm đã nhận thức sâu sắc tác hại của lãng phí và đề cao tinh thần tiết kiệm như một giá trị văn hóa, một chuẩn mực đạo đức và là nguyên tắc trong quản lý, điều hành. Tư tưởng của Người về phòng, chống lãng phí không chỉ là lời kêu gọi mà còn là hệ thống quan điểm mang tính toàn diện, kết hợp giữa chính trị, kinh tế, văn hóa và đạo đức, nhằm xây dựng một xã hội phát triển bền vững. Trong bối cảnh hiện nay, khi Việt Nam đẩy mạnh công cuộc đổi mới, hội nhập quốc tế và thực hiện mục tiêu phát triển bền vững, vấn đề phòng, chống lãng phí càng trở nên cấp thiết. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy tình trạng lãng phí vẫn diễn ra ở nhiều lĩnh vực như quản lý ngân sách, đầu tư công, khai thác tài nguyên, sử dụng nhân lực và trong sinh hoạt đời thường. Vì vậy, việc nghiên cứu, phân tích tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí và vận dụng vào thực tiễn

Việt Nam hiện nay có ý nghĩa lý luận và thực tiễn sâu sắc, góp phần nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước, phát huy nguồn lực, đồng thời xây dựng văn hóa tiết kiệm trong toàn xã hội.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí bắt nguồn từ quan niệm nhất quán của Người về mối quan hệ giữa tiết kiệm và phát triển, giữa lợi ích của Nhà nước, tập thể với lợi ích của nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng lãng phí không chỉ làm hao hụt của cải vật chất mà còn làm xói mòn niềm tin, gây tác động tiêu cực đến tinh thần cách mạng và đạo đức xã hội. Người xác định phòng, chống lãng phí phải được tiến hành toàn diện, từ việc quản lý ngân khố quốc gia, sử dụng tài nguyên thiên nhiên, lao động sản xuất cho đến trong đời sống hằng ngày của mỗi cán bộ, đảng viên và nhân dân. Người luôn nhấn mạnh “tiết kiệm là quốc sách hàng đầu”, coi đó là một chuẩn mực văn hóa và đạo đức cách mạng, đồng thời là nguyên tắc lãnh đạo, quản lý của Đảng và Nhà nước.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, chủ nghĩa cá nhân là nguồn gốc dẫn đến lãng phí. Người viết: “Do cá nhân chủ nghĩa mà ngại gian khổ, khó khăn, sa vào tham ô, hủ hóa, lãng phí, xa hoa”. Bên cạnh đó, lãng phí còn xuất phát từ trình độ yếu kém, thiếu chuyên môn, nghiệp vụ, cũng như sự độc đoán trong quản lý, dẫn đến những quyết định sai lầm, gây tổn thất không đáng có: “Lãng phí có nhiều nguyên nhân. Hoặc vì lập kế hoạch không chu đáo. Hoặc vì trong khi thực hiện kế hoạch tính toán không cẩn thận. Hoặc vì bệnh hình thức, xa xỉ, phô trương. Hoặc vì thiếu tinh thần bảo vệ của công. Nói tóm lại là vì thiếu ý thức trách nhiệm, thiếu ý thức quý trọng sức của, sức người của Nhà nước và của nhân dân”. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh đến tính cấp thiết của việc phòng, chống lãng phí, bởi “chống tham ô, lãng phí và bệnh quan liêu cũng quan trọng và cần kíp như việc đánh giặc trên mặt trận. Đây là mặt trận tư tưởng và chính trị. Cũng như ở các mặt trận khác, muốn thắng ở mặt trận này, ắt phải có chuẩn bị, kế hoạch, tổ chức, ắt phải có lãnh đạo và trung kiên”.

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, phòng, chống lãng phí không thể tách rời đấu tranh chống tham ô, quan liêu; bởi ba căn bệnh này có quan hệ mật thiết, nếu không xử lý triệt để sẽ trở thành lực cản lớn đối với sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội. Người nhấn mạnh: “kiên quyết chống nạn lãng phí ở các cơ quan và trong sinh hoạt của chúng ta. Chống cách tiêu dùng bừa bãi tiền của của nhân dân và vốn liếng của Chính phủ. Hiện nay có những cuộc khai hội, những lễ kỷ niệm, những đám yến tiệc tốn hàng vạn, hàng chục vạn cần phải chấm dứt nạn phô trương ấy, lãng phí ấy...”. Người chỉ rõ, muốn chống lãng phí hiệu quả cần gắn với giáo dục ý thức, nâng cao tinh thần trách nhiệm của cán bộ, đảng viên; đồng thời phải có cơ chế kiểm tra, giám sát chặt chẽ, phát huy vai trò của nhân dân trong giám sát, phát hiện và ngăn chặn. Như vậy, tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí vừa là một hệ giá trị mang tính chiến lược, định hướng lâu dài, vừa là kim chỉ nam cho hành động thực tiễn, nhằm bảo đảm sử dụng hợp lý, hiệu quả mọi nguồn lực quốc gia để phục vụ sự nghiệp phát triển bền vững.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, thực hành tiết kiệm là biện pháp hiệu quả để phòng, chống lãng phí. Người nhấn mạnh: “một dân tộc biết cần, kiệm, biết liêm là một dân tộc giàu về vật chất, mạnh về tinh thần, là một dân tộc văn minh và tiến bộ”. Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, tiết kiệm được hiểu theo nghĩa rộng, bao quát nhiều phương diện

của đời sống và công việc. Người khẳng định phải tiết kiệm thời gian của bản thân và của người khác vì “thời giờ tức là tiền bạc”; đồng thời coi việc tiết kiệm của cải Nhà nước, tài sản nhân dân cũng như chi tiêu cá nhân là nguyên tắc cần thiết. Hồ Chí Minh đặc biệt nhấn mạnh đến việc sử dụng hợp lý sức lao động, bởi con người là nguồn vốn quý giá nhất. Do đó, cần chăm lo sức khỏe và khai thác hiệu quả sức lực của nhân dân để phục vụ sự nghiệp chung. Theo Người, thực hành tiết kiệm là trách nhiệm chung của toàn xã hội, trong đó cán bộ, đảng viên, bộ đội, cơ quan, đơn vị, xí nghiệp phải đi đầu nêu gương. Quan niệm này đòi hỏi tiết kiệm phải được thể hiện bằng hành động cụ thể, gắn với điều kiện, chức năng và nhiệm vụ của từng tổ chức, cá nhân, qua đó bảo đảm tính thiết thực và hiệu quả.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí mang giá trị lý luận và thực tiễn sâu sắc, thể hiện ở tính toàn diện, tính khoa học và tính nhân văn. Về phương diện lý luận, tư tưởng của Người đã nâng vấn đề tiết kiệm, chống lãng phí lên tầm một quan điểm có hệ thống, gắn với mục tiêu xây dựng chủ nghĩa xã hội và phát triển đất nước. Người không chỉ nhìn nhận lãng phí dưới góc độ kinh tế mà còn xem đó là biểu hiện của sự yếu kém trong quản lý, của suy thoái đạo đức và văn hóa xã hội. Vì vậy, chống lãng phí vừa là yêu cầu khách quan trong quản trị quốc gia, vừa là nhiệm vụ rèn luyện phẩm chất của cán bộ, đảng viên. Tư tưởng này giúp soi sáng nhận thức, định hướng cho các chủ trương, chính sách của Đảng và Nhà nước về thực hành tiết kiệm, chống tham nhũng, lãng phí, bảo đảm sự phát triển bền vững.

Về phương diện thực tiễn, tư tưởng Hồ Chí Minh có giá trị to lớn trong việc xây dựng và triển khai các giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng nguồn lực quốc gia. Trong bối cảnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, Việt Nam đang phải đối mặt với tình trạng lãng phí trong đầu tư công, quản lý ngân sách, khai thác tài nguyên, thậm chí cả trong sinh hoạt xã hội. Vận dụng tư tưởng của Người sẽ giúp củng cố cơ chế quản lý chặt chẽ, nâng cao tính minh bạch, tăng cường kiểm tra giám sát, đồng thời khơi dậy ý thức trách nhiệm, tinh thần tiết kiệm của mỗi công dân. Giá trị thực tiễn ấy còn thể hiện ở việc tạo dựng một nền văn hóa tiết kiệm, chống lãng phí, góp phần phòng ngừa tham nhũng, quan liêu, củng cố niềm tin nhân dân đối với Đảng và Nhà nước, từ đó huy động và sử dụng hiệu quả mọi nguồn lực cho phát triển bền vững đất nước.

2.2. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí ở Việt Nam hiện nay

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí trong bối cảnh hiện nay có ý nghĩa hết sức quan trọng, khi Việt Nam đang đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, đòi hỏi sử dụng hiệu quả mọi nguồn lực quốc gia. Chủ tịch Hồ Chí Minh từng khẳng định, lãng phí không chỉ gây tổn thất về kinh tế mà còn ảnh hưởng đến đạo đức, niềm tin và sự phát triển bền vững của đất nước. Việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí trong những năm qua đã đạt được nhiều kết quả quan trọng, thể hiện trên cả phương diện nhận thức và hành động.

Hệ thống pháp luật và cơ chế, chính sách về thực hành tiết kiệm, chống lãng phí ngày càng hoàn thiện, tạo hành lang pháp lý cho công tác quản lý, giám sát và xử lý vi phạm. Các chương trình, kế hoạch của Chính phủ và các bộ, ngành đã được triển khai đồng bộ, góp phần hạn chế tình trạng thất thoát, lãng phí trong đầu tư công, quản lý tài sản công, khai thác tài nguyên và chi tiêu ngân sách. Những năm gần đây, Đảng và Nhà nước luôn coi trọng công tác thực hành tiết kiệm, chống lãng phí. Hội nghị Trung ương 3 khóa X ban hành Nghị quyết số 04-NQ/TW (2006) về tăng cường lãnh đạo trong phòng, chống tham nhũng, lãng phí; tiếp đó, Ban Bí thư ban hành Chỉ thị 21-CT/TW (2012) và Bộ Chính trị ban hành Chỉ thị 27-CT/TW (2023) nhằm đẩy mạnh và nâng cao hiệu quả công tác này. Trên cơ sở đó, Quốc hội thông qua Luật Thực hành tiết kiệm, chống lãng phí (2005, 2013); Thủ tướng Chính phủ ban hành nhiều chương trình, quyết định như Chương trình tổng thể giai đoạn 2016-2020 (Quyết định 2544/QĐ-TTg), Chương trình tổng thể năm 2020 (Quyết định 166/QĐ-TTg) cùng hàng loạt văn bản pháp quy liên quan. Những chủ trương, chính sách này là sự vận dụng sáng tạo và phát triển tư tưởng Hồ Chí Minh về thực hành tiết kiệm, chống lãng phí trong điều kiện hiện nay.

Ý thức thực hành tiết kiệm trong cán bộ, đảng viên và nhân dân từng bước được nâng cao; nhiều phong trào, cuộc vận động đã trở thành nề nếp như “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”, “Cán bộ, công chức, viên chức thi đua thực hiện văn hóa công sở” hay “Người Việt Nam ưu tiên dùng hàng Việt Nam”. Tổng Bí thư Tô Lâm nhận định: “Kết quả thực hành tiết kiệm, chống lãng phí đã góp phần đưa công cuộc đổi mới đạt những thành tựu vĩ đại; đạt và vượt hầu hết các mục tiêu, chỉ tiêu phát triển kinh tế - xã hội qua các nhiệm

kỳ, kể cả trong bối cảnh có những thách thức chưa từng có tiền lệ như dịch bệnh, thiên tai; huy động, quản lý và sử dụng có hiệu quả các nguồn nhân lực, vật lực, tài lực, bảo đảm quốc phòng, an ninh, đối ngoại, an sinh xã hội, phúc lợi xã hội của đất nước”. Đại hội XIII của Đảng chỉ rõ: “Công tác phòng, chống tham nhũng, lãng phí... chưa có chuyển biến rõ rệt... phát hiện, xử lý tham nhũng, lãng phí vẫn còn hạn chế... Tham nhũng, lãng phí... vẫn còn nghiêm trọng, phức tạp... ngày càng tinh vi, gây bức xúc trong xã hội”.

Công tác kiểm tra, thanh tra, giám sát được tăng cường, góp phần phát hiện, xử lý kịp thời các vụ việc lãng phí, qua đó củng cố niềm tin của nhân dân vào quyết tâm chính trị của Đảng và Nhà nước. Nhiều cơ quan, đơn vị, địa phương đã gắn phòng, chống lãng phí với cải cách hành chính, chuyên đổi số, ứng dụng khoa học và công nghệ, nhờ đó giảm đáng kể thủ tục rườm rà, tiết kiệm thời gian, công sức và chi phí cho xã hội. Những kết quả trên không chỉ khẳng định giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh, mà còn chứng minh khả năng vận dụng sáng tạo vào thực tiễn, tạo nền tảng để tiếp tục nâng cao hiệu quả quản lý, sử dụng nguồn lực, góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội bền vững trong giai đoạn mới.

Song, cùng với những kết quả đạt được, thực tiễn vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào đấu tranh phòng, chống lãng phí ở nước ta hiện nay cũng bộc lộ những hạn chế.

Thứ nhất, ở một số lĩnh vực, chủ trương, chính sách còn chậm đi vào cuộc sống, tính khả thi chưa cao; hệ thống pháp luật tuy đã ban hành khá đầy đủ nhưng việc tổ chức thực hiện thiếu đồng bộ, còn nặng về hình thức, chưa tạo được sự chuyển biến căn bản.

Thứ hai, tình trạng lãng phí vẫn diễn ra khá phổ biến và phức tạp, nhất là trong đầu tư công, quản lý, sử dụng ngân sách nhà nước, đất đai, tài nguyên, tài sản công, cũng như trong tổ chức bộ máy hành chính. Một số dự án, công trình chậm tiến độ, kém hiệu quả, gây thất thoát lớn nhưng việc xử lý trách nhiệm còn chậm và chưa đủ sức răn đe.

Thứ ba, ý thức tiết kiệm của một bộ phận cán bộ, đảng viên và nhân dân chưa được đề cao, thậm chí còn biểu hiện phô trương, hình thức, lãng phí trong chi tiêu công và sinh hoạt thường ngày.

Thứ tư, công tác kiểm tra, giám sát tuy có tiến bộ nhưng vẫn chưa đáp ứng yêu cầu; còn tình trạng nể nang, né tránh, thiếu kiên quyết trong phát hiện, xử lý sai phạm. Bên cạnh đó, sự phối

hợp giữa các cơ quan chức năng đôi khi chưa chặt chẽ, thiếu cơ chế ràng buộc trách nhiệm cụ thể. Những hạn chế này cho thấy việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào thực tiễn chống lãng phí vẫn chưa thật sự sâu rộng, chưa gắn kết chặt chẽ giữa nhận thức và hành động, đòi hỏi phải tiếp tục có giải pháp đồng bộ, quyết liệt và hiệu quả hơn.

Để nâng cao hiệu quả vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí trong giai đoạn tới, cần triển khai đồng bộ nhiều giải pháp gắn với điều kiện thực tiễn của đất nước.

Một là, phải tiếp tục hoàn thiện thể chế, chính sách, luật pháp về thực hành tiết kiệm, chống lãng phí theo hướng chặt chẽ, minh bạch, đồng thời tăng cường cơ chế ràng buộc trách nhiệm và xử lý nghiêm minh các hành vi vi phạm, coi đây là tiêu chí đánh giá năng lực, uy tín của cán bộ, đảng viên.

Hai là, đẩy mạnh công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, nâng cao nhận thức về giá trị của tiết kiệm và tác hại của lãng phí, xây dựng “văn hóa tiết kiệm” trở thành chuẩn mực trong đời sống xã hội.

Ba là, phát huy vai trò nêu gương của đội ngũ cán bộ, công chức, đảng viên, đặc biệt là người đứng đầu các cơ quan, đơn vị, bởi đây là lực lượng có ảnh hưởng trực tiếp đến việc tổ chức thực hiện.

Bốn là, tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, giám sát đi đôi với phát huy quyền làm chủ và giám sát của nhân dân, Mặt trận Tổ quốc, báo chí và truyền thông, nhằm tạo áp lực xã hội mạnh mẽ trong đấu tranh chống lãng phí.

Năm là, gắn thực hành tiết kiệm với cải cách hành chính, tinh gọn bộ máy, chuyển đổi số, ứng dụng khoa học và công nghệ để loại bỏ những thủ tục rườm rà, giảm chi phí và nâng cao hiệu quả quản lý.

Sáu là, cần đẩy mạnh các phong trào thi đua, các mô hình tiết kiệm thiết thực trong sản xuất, kinh doanh và sinh hoạt hằng ngày, qua đó khơi dậy tinh thần trách nhiệm, ý thức tự giác của toàn dân. Việc triển khai đồng bộ các giải pháp này không chỉ giúp ngăn chặn, đẩy lùi lãng phí mà còn góp phần khẳng định tính thời sự, giá trị bền vững của tư tưởng Hồ Chí Minh, tạo nền tảng để đất nước phát triển nhanh, hiệu quả và bền vững.

III. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí là một di sản lý luận và thực tiễn có giá trị bền vững, thể hiện tầm nhìn chiến lược, khoa học và nhân văn sâu sắc. Người đã khẳng định tiết kiệm không chỉ là yêu cầu kinh tế mà còn là chuẩn mực đạo đức, là biểu hiện của trách nhiệm chính trị đối với Đảng, Nhà nước và nhân dân. Trong những năm qua, việc vận dụng tư tưởng đó đã đạt nhiều kết quả quan trọng: hệ thống pháp luật và chính sách ngày càng hoàn thiện, ý thức tiết kiệm của xã hội từng bước được nâng cao, công tác kiểm tra, giám sát được chú trọng hơn. Tuy nhiên, tình trạng lãng phí vẫn diễn ra ở nhiều lĩnh vực, cho thấy việc vận dụng chưa thật sự đồng bộ, hiệu quả và sâu rộng. Do vậy, để phát huy giá trị tư tưởng Hồ Chí Minh trong giai đoạn mới, cần có giải pháp toàn diện: hoàn thiện thể chế, tăng cường kỷ luật, đề cao trách nhiệm nêu gương, gắn tiết kiệm với cải cách hành chính và chuyển đổi số, đồng thời xây dựng văn hóa tiết kiệm thành một chuẩn mực trong đời sống xã hội. Vận dụng sáng tạo tư tưởng Hồ Chí Minh về phòng, chống lãng phí không chỉ góp phần nâng cao hiệu quả quản lý và sử dụng nguồn lực, mà còn củng cố niềm tin của nhân dân, tạo động lực quan trọng để Việt Nam phát triển nhanh, bền vững trong thời kỳ hội nhập.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr.92-93.
- [2]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 6*, Nxb. Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội.
- [3]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 7*, Nxb. Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội.
- [4]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập, tập 15*, Nxb. Chính trị Quốc gia sự thật, Hà Nội.
- [5]. Tô Lâm (2024), *Chống lãng phí*, <https://www.tapchicongsan.org.vn/>, ngày 13-10-2024.